Bundel - Adviescommissie Controle en Financiën van 5 april 2024

Agenda bijlagen

Presentatie Utrecht 5 april 2024
Voorjaarssessie 2024 gemeente Utrecht versie 3_

1 Opening

2 Sessie met VNG/BZK over inkomsten vanuit Rijk (Marianne van den Berg)

3 Napraten

4 lunch

5 Inzicht in reserves en wat is het onderscheid met voorzieningen voor onderhoud, vervanging specifieke investeringen en middelen derden. Hoe kan de raad meer grip krijgen op de reserves en deze wellicht inzetten bij dekkingsvoorstellen

6 Actualiteiten
- *verslaglegging duurzaamheid, stand van zaken*
- *rechtmatigheidsverantwoording*
- *BDO-ranking kengetallen*

7 Afsluiting

Onderwerpen

- Gemeentefonds: algemeen
- Gemeentefonds: Circulaire
- Gemeentefonds: Hoe meer grip
- Actualiteit: Nieuwe financieringssystematiek
- Actualiteit: Uitvoeringstoets decentrale Overheden

Gemeentefonds: Algemeen

- **Prinsjesdag: Miljoenennota en septembercirculaire**
- **Voorjaar: Voorjaarsnota en meicirculaire**
- **Najaar: Najaarsnota en decembercirculaire**

Gemeentefonds: Circulaire

- **Hoofdstuk 1: Hoofdpunten**
- **Hoofdstuk 2: Algemene Uitkering**
- **Hoofdstuk 3: Decentralisatie- en integratie-uitkeringen**
- **Hoofdstuk 4: Overige mededelingen**

Gemeentefonds: Hoe meer grip

Rekenmodel beschikbaar waarin gemeenten zelf hun indexen en volumes kunnen invullen. Na het invullen van de indexatiecijfers en volumes berekent het model automatisch de uitkering in het gemeentefonds in aangepaste volumina en constante prijzen.

Actualiteit: Nieuwe financieringssystematiek

- **Trap-op trap-af wordt BBP-ontwikkeling**

- **Prijs-BBP: Voorjaar lopend jaar op basis van CEP-raming CPB.**

  Fondsen blijven reëel op niveau.

- **BBP: Historisch gemiddelde afgelopen 8 jaar (t-9 t/m t-2) op basis van CEP-raming CPB waardoor fondsen minder schommelen.**

Actualiteit: Uitvoeringstoets Decentrale Overheden

Balans

Ambitie, taken, middelen en uitvoeringskracht

Handige links!

- Brief incidenteel/structureel
  - Kamerbrief over uitkomsten BOFV najaar 2023 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl
  - Notitie incidenteel-structureel voor het najaars-BOFv 2023 | Vergaderstuk | Rijksoverheid.nl
- Link naar excel sheet berekening
  - Deze link publiceren we elk jaar bij de mei- en de septembercirculaire
  - Meicirculaire gemeentefonds 2023 | Circulaire | Rijksoverheid.nl.
  - Septembercirculaire gemeentefonds 2023 | Circulaire | Rijksoverheid.nl
- ROB rapport financien
  - Adviesrapport Rust-Reinheid-Regelmaat. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen | Publicatie | Raad voor het Openbaar Bestuur (raadopenbaarbestuur.nl)
  - Verder uitstel van vernieuwing financiële verhouding Rijk en decentrale overheden is onverantwoord | Nieuwsbericht | Raad voor het Openbaar Bestuur (raadopenbaarbestuur.nl)
  - Position paper toekomstbestendige financiële verhoudingen | Publicatie | Raad voor het Openbaar Bestuur (raadopenbaarbestuur.nl)

Deloitte.

Gemeente Utrecht

Lentesessie Adviescommissie C&F gemeenteraad

Rein-Aart van Vugt
Bob Leeuwenkamp
5 april 2024

Deloitte

- **Reserves en voorzieningen**

  (in relatie tot heffingen en rechten)
  (invloed gemeenteraad)

- **Verslaglegging duurzaamheid**
- **Rechtmatigheidsverantwoording**
- **BDO-ranking kengetallen**

© 2016 Deloitte The Netherlands

Deloitte

- **Reserves en voorzieningen**

  (in relatie tot heffingen en rechten)
  (invloed gemeenteraad)

© 2016 Deloitte The Netherlands

Reserves

Eigen vermogen

- Algemene reserve
- Bestemmingsreserves
- Jaarresultaat

Algemene reserve(s):
Relatie met paragraaf weerstandsvermogen & risicobeheersing
Budgetrecht van de gemeenteraad (o.a. normen ten aanzien van weerstandsvermogen)

Bestemmingsreserves:
Budgetrecht van de gemeenteraad
Bijzondere bestemmingsreserves betreffen kapitaaldekkingsreserves
Bedoeld voor afschrijving en rentelasten (in feite vooraf gespaard voor een investering)
Gelden specifieke eisen voor instellen en aanwenden van een kapitaaldekkingsreserve

Jaarresultaat:
Budgetrecht gemeenteraad

Bestemmingsreserves

Wat zijn Bestemmingsreserves?

- Financiële middelen gereserveerd voor specifieke gemeentelijke doeleinden
- Onderdeel van het eigen vermogen van de gemeente
- Kaders zijn vastgesteld in de Nota reserves 2019
- Omvang eind 2023: € 663,5 miljoen (*bron: concept jaarrekening 2023*)

Beheer en sturing

- Instellen, wijzigen of opheffen door raadsbesluit
- Alleen inzetbaar voor de doelen waarvoor ze zijn opgezet
- Essentieel voor financiële planning en verantwoord beleid

Uitdagingen

- Complexe verantwoording belemmert mogelijk inzicht en sturing door de raad
- Vertragingen van projecten en uitvoering kunnen leiden tot oplopende reserves
- De wendbaarheid van de gemeente neemt af zodra financiële middelen ‘vastzitten’ in bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves

Mogelijkheden verbetering beheer en sturing

- Project "Begroting van de toekomst" gericht op betere cyclus van sturen en verantwoorden
- Transparante en begrijpelijke toelichting op mutaties vereist
- Jaarlijkse toetsing op toereikendheid, nut en noodzaak

Handvatten voor de raad (Rekenkamerbrief 16 maart 2023)

- Alert zijn op ongewijzigde of toenemende reserves zonder duidelijke besteding
- Beleidsdoelstellingen en noodzaak van reserves kritisch evalueren
- Mogelijkheden tot herbestemming of vrijval van middelen verkennen

Nota reserves 2019

- Hoofdlijn beleid: Terughoudendheid in het vormen van reserves om gemeentelijke middelen vrij te houden (wendbaarheid).
- Soorten reserves:
  - Algemene reserves
  - Bestemmingsreserves
  - Egalisatiereserves
  - Overige risicoreserves
  - Projectenreserves
  - Kapitaallastenreserves, en
  - Onderhoudsreserves.
- Jaarlijkse beoordeling: Toetsing van reserves op toereikendheid, nut en noodzaak bij de jaarafsluiting.
- Opheffingscriteria: Automatische opheffing van bestemmingsreserves die vier jaar ongebruikt blijven, tenzij de raad verlengt.

Deloitte.

Toelichting reserves (concept jaarrekening 2023)

Gemeente Utrecht

x € 1.000

	Stand 31-12-2022	B&D voorstellen 2022	Saldo 1-1-2023	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	Saldo 31-12-2023
	a	b	c=a+b	d	e	f=c+d-e
Algemene dekkingsreserve	85.428	40.871	126.299	72.044	145.792	52.552
Algemene Reserve	67.745	-10.138	57.607	7.059	7.002	57.664
Totaal Algemene reserve	153.173	30.733	183.906	79.103	152.794	110.216
Bewoners en Bestuur	887	150	1.037	0	0	1.037
Ruimtelijke ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	231.012	2.543	233.555	27.095	29.613	231.037
Duurzaamheid	18.941	0	18.941	4.070	185	22.826
Bereikbaarheid	29.970	-1.918	28.052	24.762	6.304	46.510
Openbare ruimte en groen	14.195	2.370	16.565	2.408	7.166	11.807
Economie & Werkgelegenheid voor Iedereen	4.226	0	4.226	1.400	0	5.626
Werk en Inkomen	1.897	0	1.897	4.829	1.022	5.704
Onderwijs	19.667	-1.018	18.649	754	0	19.403
Ondersteuning op maat	5.007	-1.016	3.991	0	1.741	2.250
Veiligheid	143	0	143	0	0	143
Cultuur	2.161	0	2.161	1.253	0	3.414
Samenleven en Sport	5.315	1.500	6.815	5.300	0	12.115
Utrechts Vastgoed	11.287	55	11.342	4.262	1.186	14.418
Algemene Middelen	13.024	0	13.024	3.233	11.417	4.840
Overhead	7.381	4.210	11.591	2.158	3.842	9.907
Vaste activa	278.163	-3.088	275.075	10.306	9.841	275.540
Totaal Bestemmingsreserves	643.276	3.788	647.064	91.830	72.317	666.577
Totaal reserves per programma	**796.449**	**34.521**	**830.970**	**170.933**	**225.111**	**776.793**

Inclusief pot van € 107 miljoen om stelposten Leidsche Rijn te kunnen realiseren

© 2016 Deloitte The

Deloitte.

Top 10 bestemmingsreserves (concept jaarrekening 2023)

Gemeente Utrecht

	Bestemmingsreserve top 10	Looptijd t/m	Stand per 01-01-2023	Werkelijke mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Soort reserve	Besluit
1	Vaste Activareserve	31-12-2099	275.075	464	275.539	Kapitaallastenreserve	Systeembesluit
2	Grondexploitatie	31-12-2050	177.829	-5.042	172.787	Egalisatiereserve	Systeembesluit
3	Meerjarige investeringen bereikbaarheid	31-12-2040	23.435	13.226	36.661	Bestemmingsreserve	Regulier P&C-cyclus
4	Investeringsimpuls RSU	01-12-2033	40.717	-20.786	19.931	Bestemmingsreserve	Regulier P&C-cyclus
5	Betaalbaar wonen en woningbouwprojecten	01-05-2033	0	18.778	18.778	Bestemmingsreserve	Overheveling BR Investeringsimpuls RSU
6	Meerjaren Perspectief Onderwijs Huisvesting	31-12-2050	9.910	754	10.664	Onderhoudsreserve	Regulier P&C-cyclus
7	ICT Investeringsprogramma	31-12-2029	9.921	0	9.921	Bestemmingsreserve	Systeembesluit
8	Parkeerexploitatie	01-01-2050	4.617	4.934	9.551	Egalisatiereserve	Systeembesluit
9	Utrechtse energie aardgasvrije wijken	01-01-2036	4.990	3.750	8.740	Projectenreserve	Regulier P&C-cyclus
10	Vervanging zwembaden	31-12-2025	6.100	2.300	8.400	Bestemmingsreserve	Regulier P&C-cyclus
	Totaal grootste bestemmingsreserves				***570.972***		

86% van totaal bestemmingsreserves

na top 10 in totaal 46 bestemmingsreserves met een saldo per 31-12-2023

met gemiddeld ca € 2 mln per bestemmingsreserve

© 2016 Deloitte The Netherlands

Voorzieningen

Gemeente Utrecht

Voorzieningen

- Geen eigen vermogen
- Onderdeel van de lasten (= resultaat bepalend)

Verschillende voorzieningen:

- (Risico's op) verplichtingen (tijdstip onzeker) en verliezen (hoge kans en omvang te schatten) Art. 44 lid 1a / b
  Budgetrecht gemeenteraad is er niet: wettelijke BBV-verplichting
- Kostenegalisatie (met name egaliseren groot onderhoud) Art. 44 lid 1c
  Gemeenteraad heeft de keuze dit in te stellen en te beëindigen (verplicht actueel onderhoudsplan)
- Sparen in tarieven en heffingen voor het in de toekomst vervangen van investeringen
  Art 44. lid 1d
  Gemeenteraad heeft de keuze dit in te stellen en te beëindigen (verplicht plan)
- Middelen derden (geld van derden met een specifiek, juridisch afdwingbaar bestedingsdoel)
  Art. 44 lid 2
  Budgetrecht gemeenteraad is er niet: wettelijke BBV-verplichting

Deloitte.

Voorzieningen (concept jaarrekening 2023)

Gemeente Utrecht

Stand en verloop voorzieningen

Per programma	Stand 1-1-2023	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	Vrijval 2023	Stand 31-12-2023
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen & Erfgoed	1.967	5.515	6.860		622
Onderwijs	1.198		679		518
Voorziening uit hoofde van verplichtingen	**3.164**	**5.515**	**7.539**		**1.140**
Bewoners en Bestuur	4.200		330		3.870
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen & Erfgoed	762				762
Openbare ruimte en Groen	905	15	687		232
Algemene Middelen	4.800				4.800
Overhead	961	1.125			2.086
Risicovoorzieningen	**11.628**	**1.140**	**1.017**	**0**	**11.750**
Bereikbaarheid	1.259	344	341		1.262
Openbare ruimte en Groen	4.535	13.979	16.980		1.534
Samenleven en Sport	2.973	2.211	1.799		3.385
Utrecht Vastgoed	4.617	9.658	6.934		7.341
Overhead	42		1		41
Egalisatievoorzieningen	**13.426**	**26.192**	**26.055**	**0**	**13.562**
Openbare ruimte en Groen	18.276	19.726	12.508		25.494
Investeringen ontvangen via heffing	**18.276**	**19.726**	**12.508**	**0**	**25.494**
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen & Erfgoed	23.739	22	3.977		19.783
Duurzaamheid	128				128
Bereikbaarheid	97		10		87
Openbare ruimte en Groen	887	445	19		1.313
Derden ontvangen bestemming bedragen	**24.851**	**467**	**4.006**	**0**	**21.311**
Voorzieningen naar Programma 2023	**71.345**	**53.037**	**51.125**	**0**	**73.257**

Art. 44 lid 1a

Art. 44 lid 1b

Art. 44 lid 1c

Art. 44 lid 1d

Art. 44 lid 2

Reserves en voorziening en lokale heffingen

Deloitte.

Gemeente Utrecht

Onderscheid van gemeentelijke belastingen in 3 delen:
P=provincie

	belastingen	Rechten	Heffingen
besteding	• algemene middelen	• individuele diensten	• specifieke kosten
opbrengst	• vrij	• maximaal kostendekkend	• maximaal kostendekkend
soort	• forensenbelasting • hondenbelasting • onroerende zaak belasting • Roerende ruimte belasting • parkeerbelasting • precariobelasting • reclamebelasting • toeristenbelasting • opcenten (P)	• gebruiksrechten • genotsrechten • vermakelijkheidsrechten • gebruiksrechten (P) • genotsrechten (P)	• afvalstoffenheffing • grondexploitatie heffing / baatbelasting • BIZ-bijdrage • rioolheffing • bodembeschermingsheffing (P) • grondwaterbeschermingsheffing (P) • grondwaterheffing (P) • ontgrondingenheffing (P) • heffing nazorg stortplaatsen (P)

Basisregels:

Belastingen: De gemeenteraad bepaalt waaraan de opbrengst wordt besteed.

Heffingen en Rechten:

1. Moeten worden besteed aan het doel waarvoor ze worden opgelegd.
2. Voorcalculatorisch (begroting) mogen heffingen en rechten niet meer dan 100% kostendekkend zijn (lager mag wel).
3. Tariefsegalisatie toegestaan. Hogere opbrengst moet in de voorziening middelen derden worden opgenomen
   (Tariefsegalisatie is keuze van de gemeenteraad)
4. Nacalculatorische resultaten (jaarrekening)
   a. efficiencyvoordelen, aanbestedingsvoordelen, areaalverschillen: Gemeenteraad bepaalt waar dit aan wordt besteed (geen wettelijke eisen)
   b. verschillen die ontstaan doordat werkzaamheden niet zijn uitgevoerd: Bedrag moet in de voorziening middelen derden worden opgenomen.

© 2016 Deloitte The Netherlands

Reserves en voorziening en lokale heffingen
Voorbeeld rioolheffing: er valt wat te kiezen

Deloitte.

Gemeente Utrecht

1. Kosten eerste aanleg van riolering in een exploitatiegebied, dekking?:
   - kosten opvangen door middel van de verkoop van kavels grond.
   - Kosten meenemen in het rioolrecht
   - Kosten opvangen uit eigen middelen
2. Wil de gemeenteraad in het riooltarief sparen voor de toekomstige vervanging van de riolering?:
   Ja, dan een verplichte voorziening voor de gespaarde gelden (Art. 44 lid 1d). De voorziening aanwenden bij de uitvoering van de vervangingsinvestering.
3. Wil de gemeenteraad in het riooltarief sparen voor het egaliseren van de kosten van groot onderhoud aan de riolering?:
   Ja, dan een verplichte voorziening voor het egaliseren van groot onderhoud (Art. 44 lid 1c)
4. Wil de gemeenteraad het riooltarief over de tijd egaliseren?:
   Ja, in de jaren dat het riooltarief hoger is dan de lasten, moeten deze opbrengsten in de voorziening middelen derden worden opgenomen en wordt deze voorziening aangewend in de jaren dat de lasten hoger zijn dan de opbrengsten rioolheffing (Art. 44 lid 2)
5. Wil de gemeenteraad 100% kostendekkendheid van het riooltarief of een lager tarief?
6. Wat wil de gemeenteraad met eventuele efficiencyvoordelen, aanbestedingsvoordelen, positieve areaalverschillen?

   Verschillen doordat werkzaamheden (onderhoud, investeringen etc.) niet zijn uitgevoerd moeten in de voorziening middelen derden (Art. 44 lid 2 worden opgenomen. Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd worden de kosten ten laste van de voorziening gebracht.

© 2016 Deloitte The Netherlands

Reserves en voorziening en lokale heffingen
Voorbeeld rioolheffing: er valt wat te kiezen

Bij de gemeente Utrecht is een bestemmingsreserve Egalisatiefonds rioleringen per 31 december 2023 van € 5,7 miljoen. Het saldo in deze reserve is voornamelijk ontstaan in de periode 1988 – 2013 en vanaf 2014 uit voordelen die zijn ontstaan door voordelige aanbestedingsresultaten, efficiency voordelen of een hogere gerealiseerde capaciteit. Met het feit dat dit in een bestemmingsreserve is opgenomen wordt al duidelijk gemaakt dat dit geld vrij ter beschikking van de gemeenteraad staat. Bij de Voorjaarsnota 2023 is besloten om € 4,6 miljoen te onttrekken ten behoeve van de algemene middelen.

Daarnaast heeft de gemeente Utrecht een voorziening art. 44 lid 1d waarin per ultimo 2023 een bedrag van € 24,4 miljoen is opgenomen. In 2023 is € 19,5 miljoen gestort en is € 12,2 miljoen onttrokken. Er is veel minder onttrokken in 2023 vanwege de vertraging in de uitvoering van werkzaamheden. Het geld dat niet is besteed blijft hiermee dus in deze voorziening, die moet worden besteed aan riolering.

Indien de gemeenteraad besluit de € 5,7 miljoen van de bestemmingsreserve gedeeltelijk voor iets anders in te zetten, is dat toegestaan. De voorziening van € 24,4 miljoen moet aan riolering worden besteed.

© 2016 Deloitte The Netherlands

Reserves en voorziening en lokale heffingen
Voorbeeld rioolheffing: er valt wat te kiezen

Deloitte.

Gemeente Utrecht

.

Bestemmingsreserve Egalisatiefonds rioleringen

x € 1.000

	Saldo 31-12-2022 a	B&D voorstellen 2022 b	Saldo 1-1-2023 c=a+b	Toevoeging 2023 d	Onttrekking 2023 e	Stand 31-12-2023 f=c+d-e
Egalisatiefonds rioleringen	7.016	1.559	8.575	1.650	4.600	5.625

Openbare ruimte en groen

Egalisatiefonds rioleringen

Aard van de reserve	Egalisatiereserve
Looptijd t/m	31-12-2050
Rentetoerekening	Nee
Maximum bedrag	15.000.000
Minimum bedrag	100.000
Datum Raadsbesluit	29-3-1988
Waarom is de reserve ingesteld	Deze egalisatiereserve is gevormd om al te grote schommelingen in de tarieven voor de rioolheffing op te vangen. Bij de tariefvaststelling voor het komende jaar wordt van het lopende jaar besloten om eventueel bedragen aan de reserve te onttrekken. Verder wordt bij de Verantwoording van het lopende jaar besloten om, indien nodig, eventuele overschotten te storten in de reserve en eventuele tekorten te onttrekken aan de reserve.
Toelichting op het verloop	Bij de Voorjaarsnota 2023 is besloten een bedrag van 4,600 miljoen te onttrekken uit de egalisatiereserve ten behoeve van de algemene middelen. De toevoeging van 1,650 miljoen ontstaat als gevolg van het saldo van de baten en lasten in 2023.

Voorziening riolering (art. 44 lid 1 d)

Programmavoorziening Openbare Ruimte en Groen

	Stand 1-1-2023	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	Vrijval 2023	Stand 31-12-2023
Investeringen ontvangen via heffing					
GRP investeringen	17.130	19.475	12.228		24.377

Het geplande investeringsprogramma had in 2023 een omvang van 19,5 miljoen euro exclusief BTW. De doelstelling in 2023 was om minimaal 7,1 kilometer riolering te vervangen. De integrale projecten vroegen meer voorbereidingstijd dan gepland. Ook was de uitvoeringscapaciteit onvoldoende en waren projecten complexer dan vooraf voorzien. We hebben 3,5 km riolering vervangen. De resterende 3,7 km zit nog in voorbereiding en komt in 2024 of latere jaren tot uitvoering. Het bedrag van de nog uit te voeren werkzaamheden is toegevoegd aan de voorziening.

© 2016 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Verslaglegging duurzaamheid: Verantwoorden, neem de regie als publieke organisaties en voorkom bureaucratie en kosten!

Duurzaamheid

Veranderen of verantwoorden?

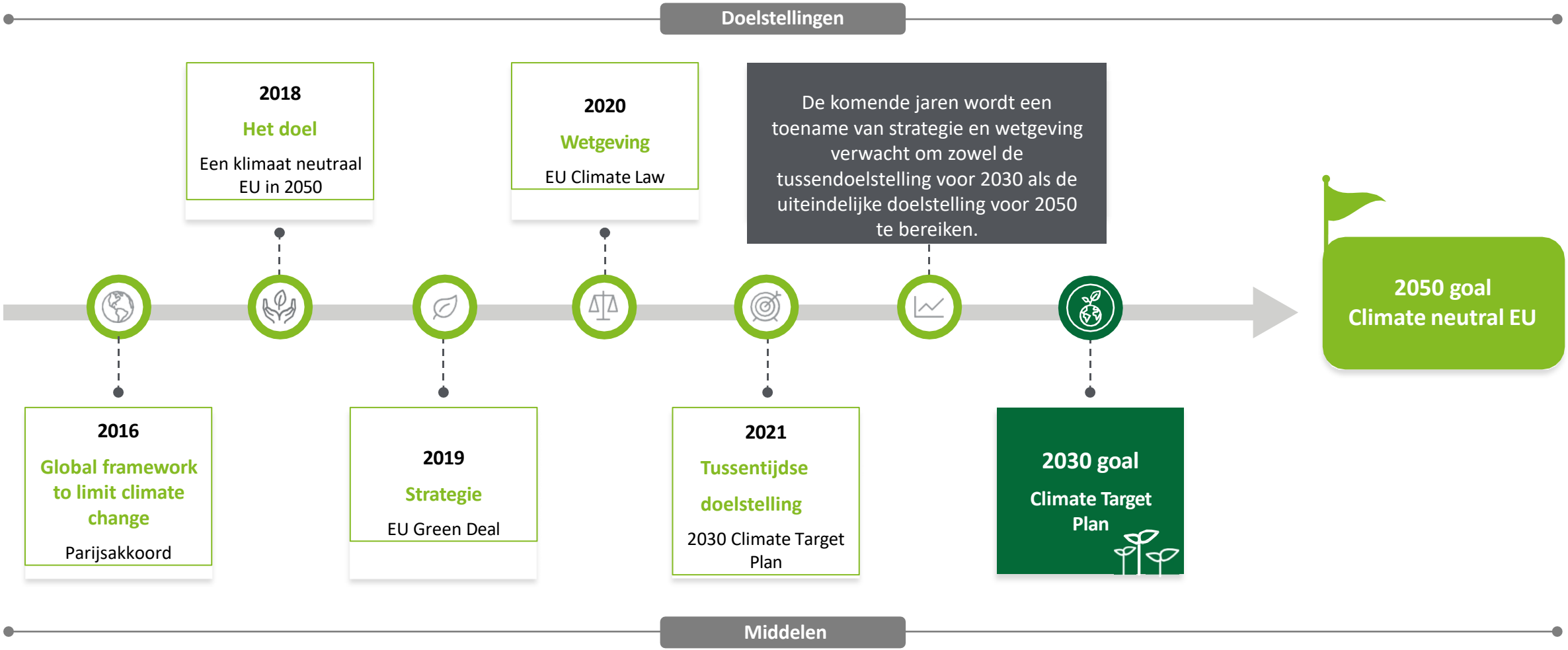
Het doel is verandering realiseren niet verantwoorden!

© 2022 Deloitte The Netherlands

Het klimaatverdrag van Parijs als belangrijke mijlpaal in de tijd om te komen tot klimaatneutraliteit in 2050

Na de toezeggingen die in het Parijsakkoord zijn gedaan om de klimaatverandering aan te pakken, heeft de EU zich tot doel gesteld om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De Green Deal van de EU biedt de overkoepelende strategie om de doelstelling voor 2050 te bereiken. De EU-klimaatwet bindt de lidstaten aan de strategie en toezeggingen.

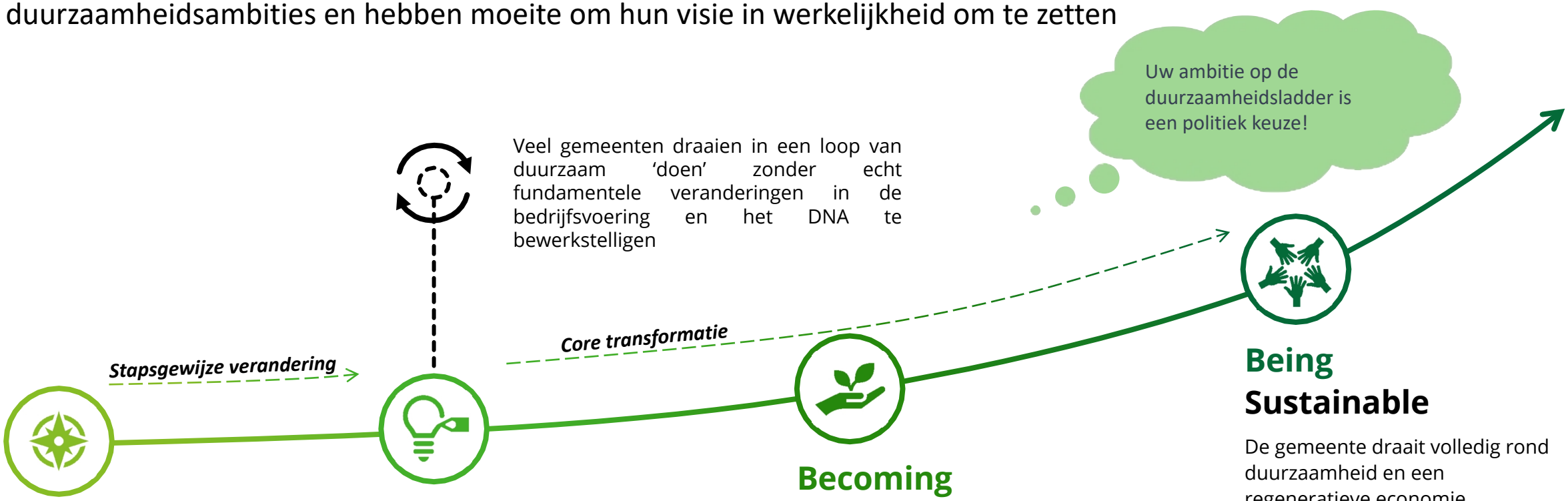
© 2022 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Gemeente Utrecht

Hoe ver wil je gaan met duurzaamheidsambities?

De meeste gemeenten hebben hun inspanningen op het gebied van duurzaamheid opgeschaald maar lopen vast in hun duurzaamheidsambities en hebben moeite om hun visie in werkelijkheid om te zetten

Exploring Sustainability

Ambities worden afgestemd op **minimale compliance-eisen** en projecten worden **gefinancierd met restbudgetten**.

Doing Sustainable

Duurzaamheidsinitiatieven grotendeel gericht op **hetzelfde blijven doen maar kijken of het wat duurzamer kan**.

Becoming Sustainable

Stevige ambities op het gebied van duurzaamheid ondersteund met **duidelijke routekaarten en de benodigde financiering**

Being Sustainable

De gemeente draait volledig rond duurzaamheid en een regeneratieve economie

Duurzaamheid drijft de gemeente en is het DNA van de gemeente

© 2022 Deloitte The Netherlands

Duurzaamheid verantwoorden

1. **Green deal**
2. **ESG: Corporate Responsibility Reporting Directive (CRSD) / European Sustainability Reporting Standards (ESRS)**
3. **Sustainable Development Goals (SDG's)**
4. **Brede Welvaart**

Centraal Bureau voor de Statestiek

- Green deal
- Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals

Groeitraject

© 2022 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

ESG in de public sector

Gemeente Utrecht

Waar komt de regelgeving vandaan?

- Er is op 30 November 2022 een “richtlijn” vastgesteld in de EU. De **Corporate Responsibility Reporting Directive** (CSRD).
- Een “richtlijn” is een rechtshandeling die een bepaald doel vastlegt dat alle EU-landen moeten bereiken. Zij mogen echter zelf de wetgeving vaststellen om dat doel te bereiken.
- Aan de lidstaten waaronder Nederland nu de opdracht te verankeren in wetgeving. Hiervoor heb je 18 maanden de tijd als lidstaat.
- In de **CSRD zijn minimum regels** opgenomen maar lidstaten kunnen deze verzwaren. Enkele belangrijke vragen:
    - Wie mag de controle uitvoeren?
    - Hoe zwaar moet de controle zijn?
    - Welke organisaties vallen hier onder?
- De wijze waarop je dient te verantwoorden is opgenomen in de **European Sustainability Reporting Standards** (ESRS).
- De verwachting is dat de standaarden in juni 2023 definitief worden.

Voor wie geldt de CSRD?

- Voor grote beursgenoteerde OOB-instellingen (met meer dan 500 medewerkers) volgt uit de CSRD een verplichting vanaf boekjaar 2024.
- Voor grote ondernemingen geldt de verplichting vanaf 2025.
- Grote ondernemingen zijn ondernemingen die op balansdatum de grensbedragen voor ten minste twee van de volgende drie criteria overschrijden:
    - Balanstotaal: € 20 miljoen;
    - Netto-omzet: € 40 miljoen;
    - Gemiddeld personeelsbestand gedurende het boekjaar: 250 FTE.
- Voor kleine en middelgrote beursgenoteerde ondernemingen geldt de verplichting pas vanaf boekjaar 2026 .
- Richtlijn geldt dus ook voor BV’s en NV’s in public.

© 2022 Deloitte The Netherlands

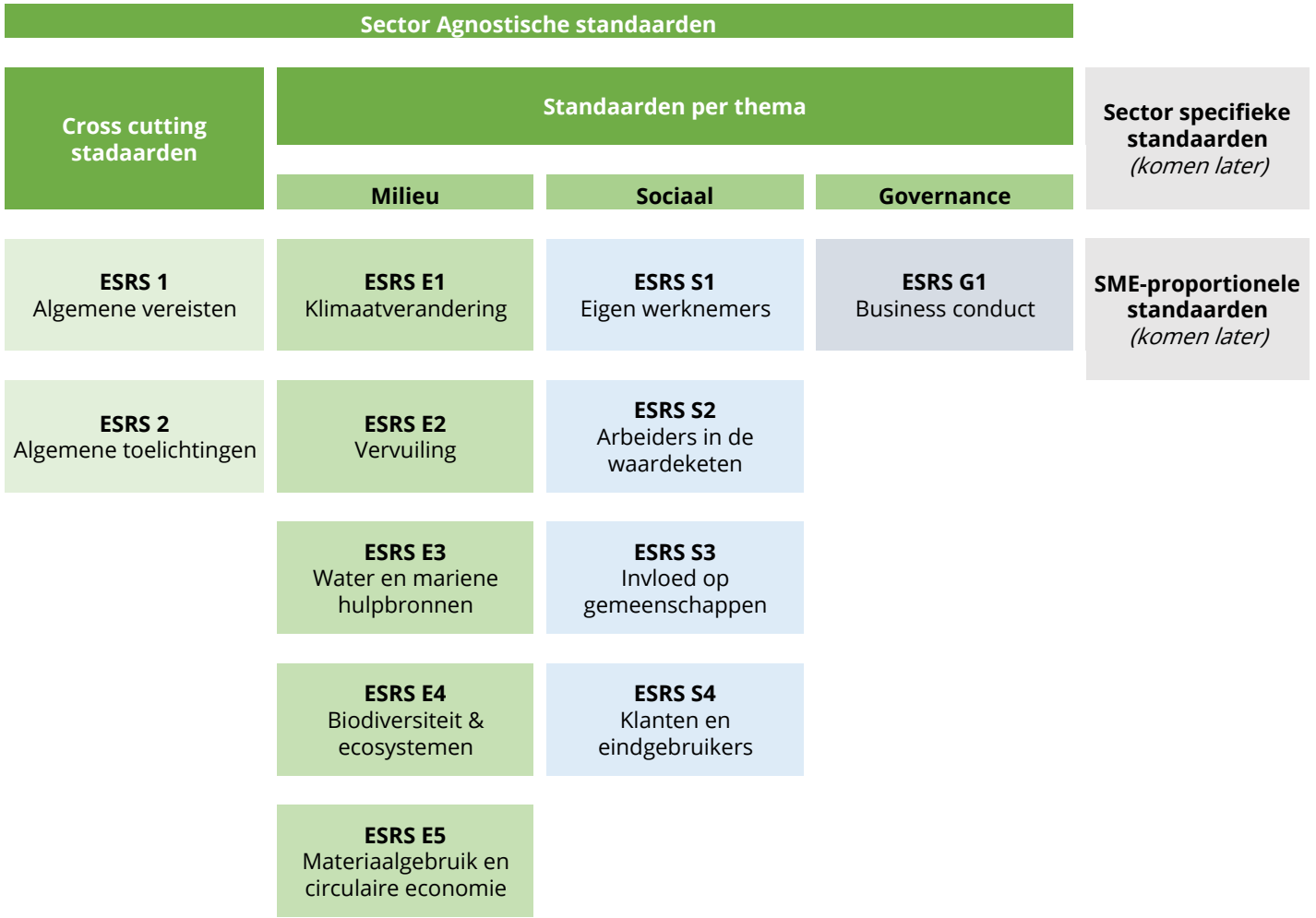
Deloitte.

Gemeente Utrecht

ESG in de public sector

Hoe zijn de reporting standaarden opgebouwd?

- **12 standaarden** | 2 cross-cutting, 5 environment, 4 social en 1 government
- Hierin zijn **84 disclosure**-verplichtingen (openbaarheidsverplichtingen opgenomen.
- Er zijn **1144 data points** geïdentificeerd (KPI's)
- De **cross-cutting** standaarden zijn verplicht evenals de standaard **Climate.change**
- Voor de overige punten dient een organisatie te bekijken of deze materieel zijn.

© 2022 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

ESG en gemeenten

Gemeente Utrecht

Wat is ESG?

- Maatschappelijke vraag aan organisaties om balans aan te brengen in **financiële resultaten, sociale belangen** en **milieu.**
- **ESG** staat voor **milieu** (Environmental), **maatschappij** (Social) en **goed ondernemingsbestuur** (Governance).
- Deze drie factoren bepalen hoe **duurzaam** je bent als gemeente.
- Het realiseren van **brede welvaart**

"Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid". (Planbureau voor de Leefomgeving)

Ambities op het gebied van duurzaamheid is een politieke aangelegenheid

Wel dient u zich te houden aan milieuwetgeving, klimaatwetgeving etc.

Wat is duurzaamheidsverantwoording?

- **Duurzaamheidsverantwoording gaat over alles waar je het verschil kan maken als gemeente.**
- Dat betekent niet dat je overal ook het verschil gaat maken.
- Duurzaamheidsverantwoording maakt je keuzes transparant.

In gemeentelijke begrotingen staat nu vooral waar zij het verschil willen maken

Het doel is niet verantwoorden maar verandering realiseren

- ***Voor gemeenten geldt geen wettelijke verplichting om invulling te geven aan duurzaamheidsverslaggeving***

- Meten met twee maten (mab-online.nl)
- Kristalprijs en de Transparantiebenchmark (rvo.nl)
- SDG Monitor - SDG Monitor

© 2022 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Gemeente Utrecht

Sustainable development goals (SDG's)

SDG's zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld en vormen een mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor de periode 2015-2030. Lidstaten vertalen deze doelstellingen in nationaal beleid

© 2022 Deloitte The Netherlands

Voorbeeld Environment (ESG gecombineerd met SDG)

Klimaatverandering

- ☐ Energiegebruik
- ☐ Broeikasgasemissies
- ☐ Tegengaan van klimaatverandering
- ☐ Reductiepad naar nul
- ☐ Aanpassen aan klimaatverandering

Vervuiling

- ☐ Luchtvervuiling
- ☐ Aerosolen in de atmosfeer
- ☐ Watervervuiling
- ☐ Grondvervuiling
- ☐ Vervuiling van levende wezens en voedingsbronnen
- ☐ Gebruik van (extreem) gevaarlijke substanties (waaronder novel entities)
- ☐ Invloed op stikstofkringloop
- ☐ Invloed op fosforkringloop
- ☐ Invloed op gat in de ozonlaag

Waterschaarste en mariene leefomgeving

- ☐ Waterschaarste
- ☐ Waterkwaliteit
- ☐ Wateronttrekking
- ☐ Waterconsumptie
- ☐ Lozingen van water in grondwater, oppervlaktewater en oceanen
- ☐ Degradatie leefomgeving en druk op mariene bronnen
- ☐ Oceaanverzuring

© 2022 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Duurzaamheid vraagt ook om keuzes maken

Beschikbaarheid van (gekwalificeerd) personeel is de beperkende factor!

Gemeente Utrecht

Planbureau vo

Home | Publicaties | Onderwerpen | Nieuws | Agenda | Blogs | Over het PBL

Home / Onderwerpen / Brede welvaart / Publicaties / Tekort aan technici voor de energietransitie vergt prioritering in investeri

Tekort aan technici voor de energietransitie vergt prioritering in investeringen

14-03-2023 | Artikel

In dit artikel verkennen het PBL en Research Centre voor Arbeidsmarkt en Sch
of er verschillen zijn in het type en aantal arbeidskrachten dat nodig is voor de
verwacht
omgaan
nergietra
teringen w
. Die zijn
biedt vo
gen.

3 sept 16:23

Energietransitie 'onhaalbaar' door gebrek aan personeel

Lien van der Leij

19 ° | 9 km | 2 OV

BNR | Nieuws | Radio | Programma's & Podcasts | Partners

Duurzaamheid • 25 aug 11:46

Waarschuwing voor te snelle energietransitie: 'Linkse partijen moeten eerlijk zijn'

Auteur: Aäron Loupatty

De bestuursvoorzitter van de TU Eindhoven, Robert-Jan Smits, waarschuwt voor een 'te snelle' energietransitie. Hij trekt aan de bel omdat sectoren kunnen verdwijnen als de transitie te snel wordt doorgevoerd. 'Het probleem is dat het elektriciteitsnet in Nederland niet zwaar genoeg is.'

rtlnieuws

Nieuws | Economie | Sport | Entertainment | Tech | Lifestyle | Editie NL | Uitzendingen

Groot probleem

In 2032 tekort van meer dan 137.000 werknemers in zorg, ook met kabinetsmaatregelen

22 maart 2023 21:11 • Aangepast 22 maart 2023 21:14

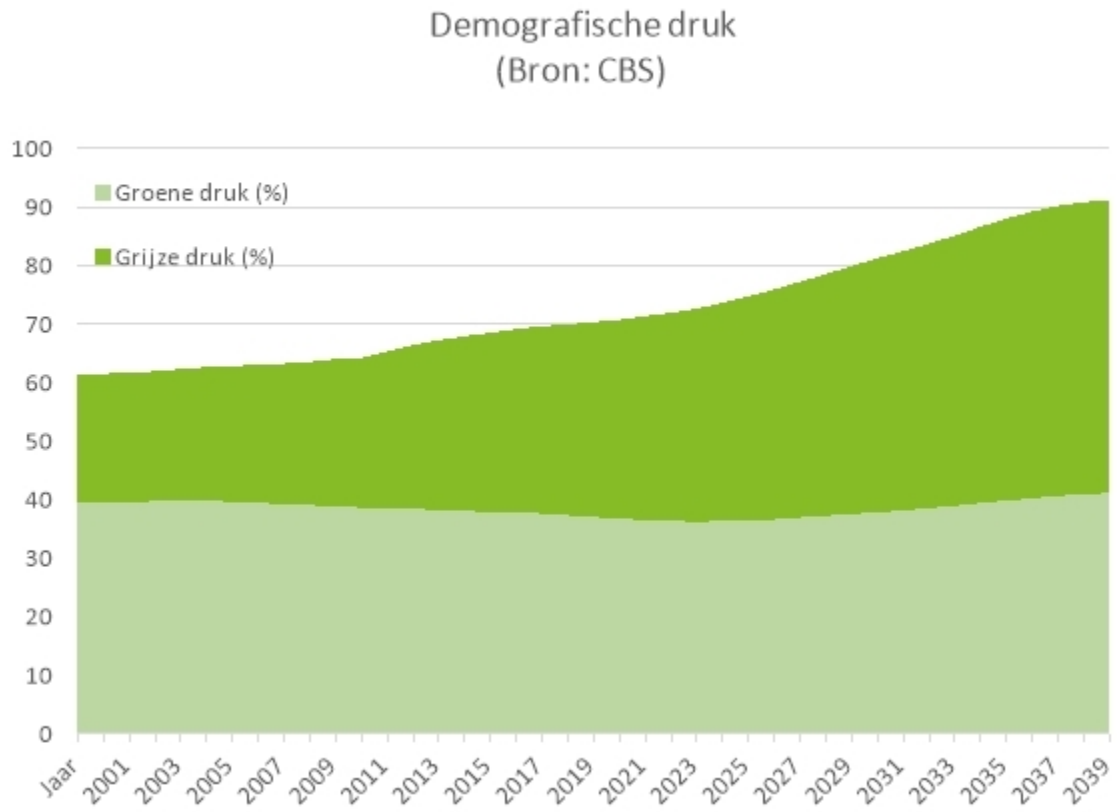
- Door de vergrijzing zullen de personeelstekorten nog verder oplopen.

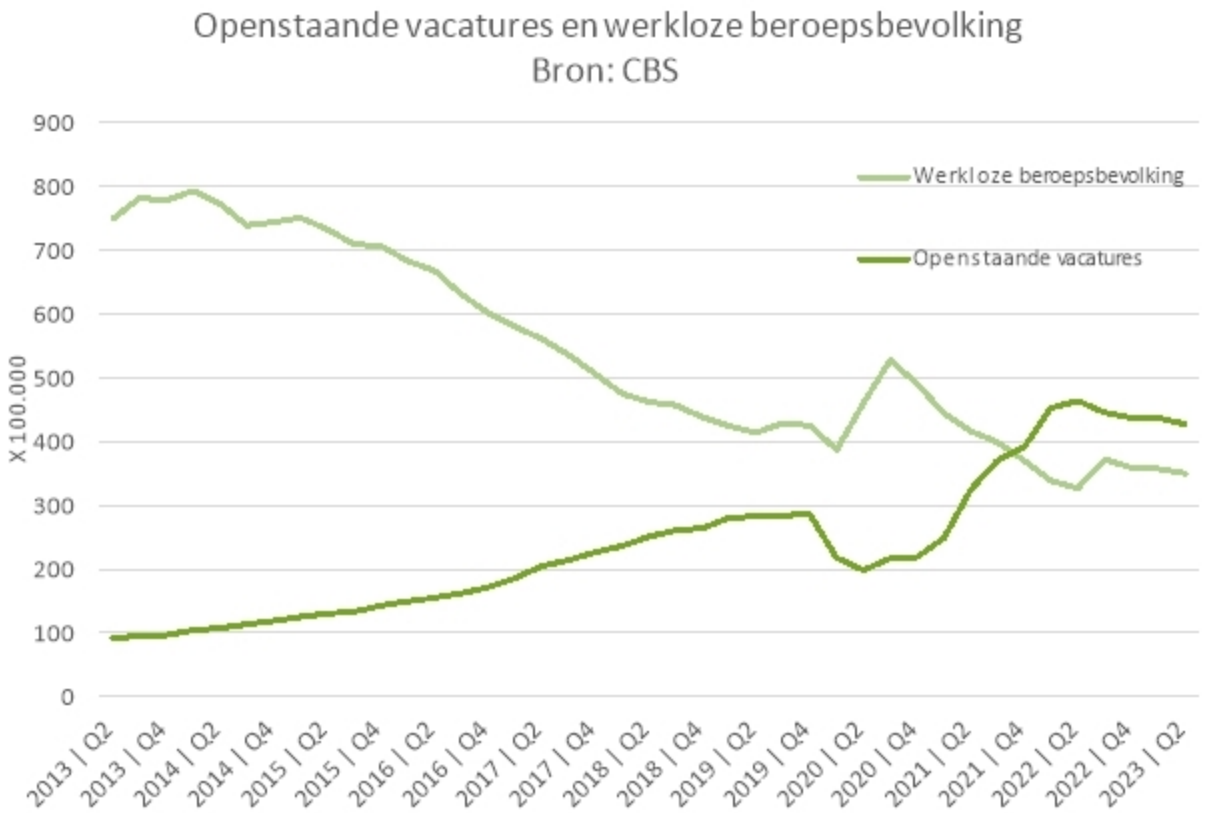
© 2022 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Het gaat niet om euro's maar om uitvoeringskracht

Beschikbaarheid van personeel is de beperkende factor!

De groene druk is het aantal personen jonger dan 20 jaar als percentage van het aantal 20-64-jarigen. De grijze druk is het aantal 65-plussers als percentage van het aantal 20-64-jarigen.

© 2022 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Stand van zaken Rechtmatigheidsverantwoording

Stand van zaken rechtmatigheidsverantwoording

❖ Kadernota rechtmatigheid 2023:	29 september 2023
❖ Nadere toelichting begrotingsrechtmatigheid	2 november 2023
❖ Q&A rechtmatigheidsverantwoording	20 november 2023

❖ IBI-Nieuwsbrief 120	21 februari 2024
❖ IBI-Nieuwsbrief 121	6 maart 2024
❖ Audit alert NBA	half april 2024 (?)

Stand van zaken rechtmatigheidsverantwoording

- Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is niet aangepast.
- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) is eveneens niet aangepast (is geen acuut probleem voor de controle van de jaarrekening 2023).

- Geen wettelijke verplichting om een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen.
- In veel gevallen wel voorgeschreven op basis van de vastgestelde financiële verordening (art. 212 Gemeentewet).
- Advies Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties om de rechtmatigheidsverantwoording op te nemen.

- Accountant geeft een oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening 2023
- Accountant blijft in de controleverklaring wel een oordeel over de rechtmatigheid (9 criteria van de Specifieke uitkeringen uitspreken.

Stand van zaken rechtmatigheidsverantwoording

Wat betekent deze situatie nu voor de controle en het oordeel van de accountant?

- Rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen (welk wettelijk ‘haakje’ hebben we?
- Rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen, maar is niet goed (welk wettelijk ‘haakje’ hebben we?)

- Rechtmatigheidsverantwoording niet opgenomen, maar de financiële verordening (art. 212 Gemeentewet) schrijft dat wel voor. Wat dan?
- Rechtmatigheidsverantwoording niet opgenomen, en de financiële verordening (art. 212 Gemeentewet) is nog niet aangepast (schrijft het dus niet voor). Wat dan?
- etc.

Over de gevolgen wordt vanaf begin maart 2024 nagedacht en zal resulteren in een Audit alert van het NBA. Deze wordt half april 2024 verwacht. Tot die tijd mogen geen controleverklaringen worden afgegeven.

- BDO-ranking kengetallen

© 2016 Deloitte The Netherlands

BDO-ranking

Ranking 2022	Positie t.o.v. 2021	Gemeente	Inwoners	Provincie	Ratioanalyse 2022					Begrotingssaldi			Rapportcijfer 2022	Opbouw cijfer 2022					
					Solvabiliteit	Nettoschuldquote gecorrigeerd	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Som van begrotingssaldi 2023 t/m 2027 (in €)	Eigen vermogen 2022 (in €)	Begrotingssaldi/ eigen vermogen		Solvabiliteit	Nettoschuldquote gecorrigeerd	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Begrotingssaldi/ eigen vermogen
16	▲	Utrecht	367.947	UT	38,1%	58,9%	4,2%	1,3%	109,2%	-85.800.000	830.971.000	-10,3%	7	27	30	15	10	1	-10
98	▲	Vlissingen	45.150	ZL	3,0%	50,0%	4,0%	6,0%	97,0%	57.465.000	5.762.000	997,3%	7	13	30	15	10	3	-
52	▲	Barneveld	61.655	GE	28,0%	111,6%	23,8%	-15,6%	98,7%	-20.909.000	113.916.000	-18,4%	4	27	20	10	3	3	-18

Financiele conditie index Jaarrekening 2022

Utrecht (gemeente)

Kies gemeente: Kies een gemeente

Klasse	Hoog	Nederland			
Financieel vermogen		Gemiddelde	Nederland	aantal Oranje	aantal Rood
Netto schuldquote ultimo 2022	58,9%	32,5%	41,7%	11	1
Effectieve netto schuldquote 2022	55,8%	28,5%	38,6%	12	4
Solvabiliteitsratio ultimo 2022	38,2%	38,9%	39,7%	28	0
Exploitatie					
Exploitatieresultaat 2022	-1,2%	5,5%	5,0%	n.v.t.	30
Aantal negatieve resultaten '20 '21 '22	1	30	0	51	5
Onbenutte belastingcapaciteit 2022	-0,2%	0,7%	0,2%	n.v.t.	122
Afhankelijkheidsratio 2022	69,0%	68,4%	68,5%	96	n.v.t.
Voorzieningenniveau					
Netto investeringsquote 2019-2022	3,3%	3,1%	2,7%	123	101
Netto lasten per inwoner 2022	€ 2.625	€ 1.985	€ 2.254	n.v.t.	94
Houdbaarheid					
Houdbaarheidsquote 2022	26,0%	25,0%	24,7%	99	75
Kasgeldratio ultimo 2022	3,1%	-4,6%	-2,3%	13	n.v.t.
Financiele conditie index	7,5	8,1		7	4

Financiele conditie index Jaarrekening 2022

Barneveld

Kies gemeente: Kies een gemeente

Klasse	Laag	Nederland			
Financieel vermogen		Gemiddelde	Nederland	aantal Oranje	aantal Rood
Netto schuldquote ultimo 2022	108,7%	32,5%	41,7%	11	1
Effectieve netto schuldquote 2022	93,5%	28,5%	38,6%	12	4
Solvabiliteitsratio ultimo 2022	30,6%	38,9%	39,7%	28	0
Exploitatie					
Exploitatieresultaat 2022	5,9%	5,5%	5,0%	n.v.t.	30
Aantal negatieve resultaten '20 '21 '22	1	30	0	51	5
Onbenutte belastingcapaciteit 2022	2,6%	0,7%	0,2%	n.v.t.	122
Afhankelijkheidsratio 2022	66,1%	68,4%	68,5%	96	n.v.t.
Voorzieningenniveau					
Netto investeringsquote 2019-2022	7,8%	3,1%	2,7%	123	101
Netto lasten per inwoner 2022	€ 1.707	€ 1.985	€ 2.254	n.v.t.	94
Houdbaarheid					
Houdbaarheidsquote 2022	20,4%	25,0%	24,7%	99	75
Kasgeldratio ultimo 2022	3,4%	-4,6%	-2,3%	13	n.v.t.
Financiele conditie index	8	8,1		7	4

Financiele conditie index Jaarrekening 2022

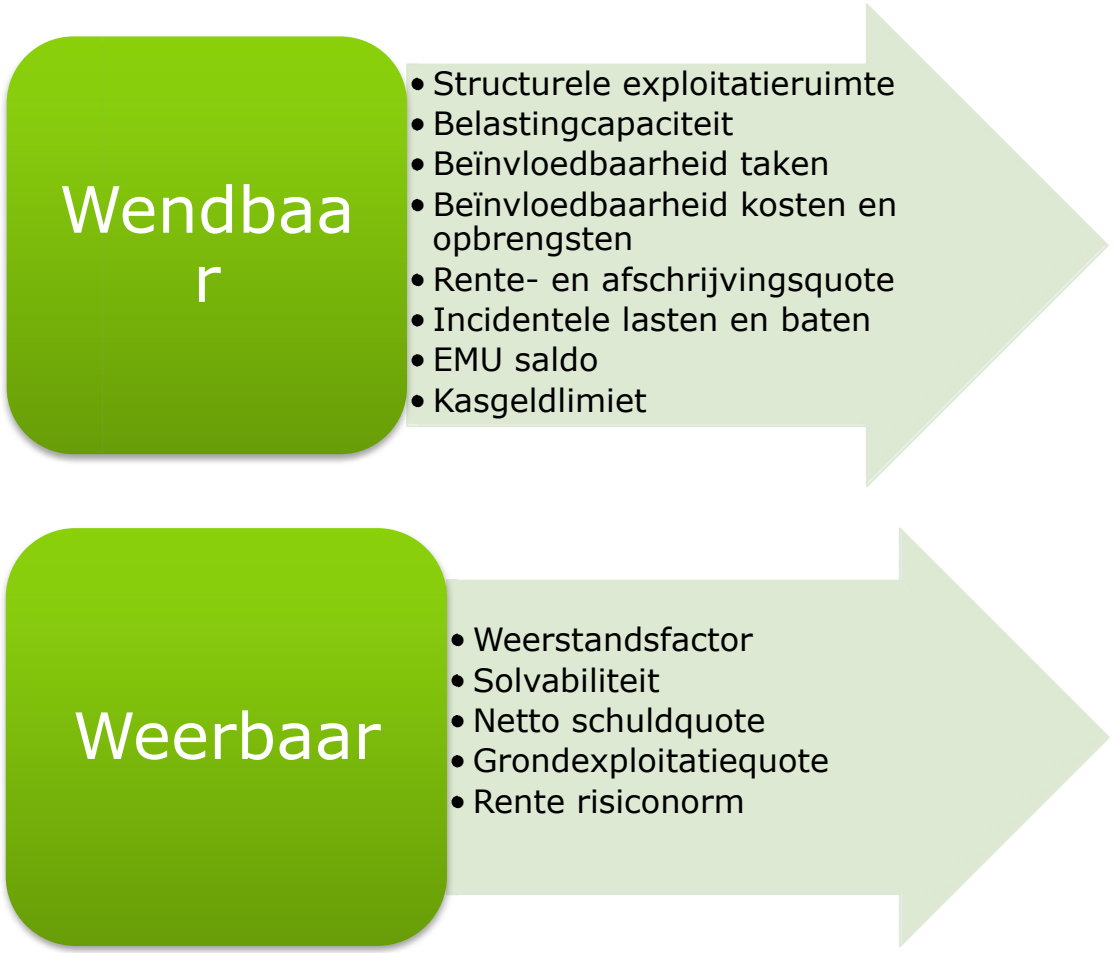
Vlissingen

Kies gemeente: Kies een gemeente

Klasse	Hoog	Nederland			
Financieel vermogen		Gemiddelde	Nederland	aantal Oranje	aantal Rood
Netto schuldquote ultimo 2022	48,6%	32,5%	41,7%	11	1
Effectieve netto schuldquote 2022	8,9%	28,5%	38,6%	12	4
Solvabiliteitsratio ultimo 2022	1,5%	38,9%	39,7%	28	0
Exploitatie					
Exploitatieresultaat 2022	13,4%	5,5%	5,0%	n.v.t.	30
Aantal negatieve resultaten '20 '21 '22	0	30	0	51	5
Onbenutte belastingcapaciteit 2022	-1,5%	0,7%	0,2%	n.v.t.	122
Afhankelijkheidsratio 2022	75,4%	68,4%	68,5%	96	n.v.t.
Voorzieningenniveau					
Netto investeringsquote 2019-2022	0,5%	3,1%	2,7%	123	101
Netto lasten per inwoner 2022	€ 2.164	€ 1.985	€ 2.254	n.v.t.	94
Houdbaarheid					
Houdbaarheidsquote 2022	16,4%	25,0%	24,7%	99	75
Kasgeldratio ultimo 2022	0,8%	-4,6%	-2,3%	13	n.v.t.
Financiele conditie index	7,5	8,1		7	4

Weerbaarheid en wendbaarheid

- Monitoren van de **ontwikkeling en trend** in de begroting en jaarstukken inzake wendbaarheid en weerbaarheid.
- Beoordeel de **kengetallen** in onderlinge samenhang
  - Bepaal eventueel streefwaarden voor de kengetallen (in samenhang)

Ontwikkeling BBV kengetallen gemeente Utrecht

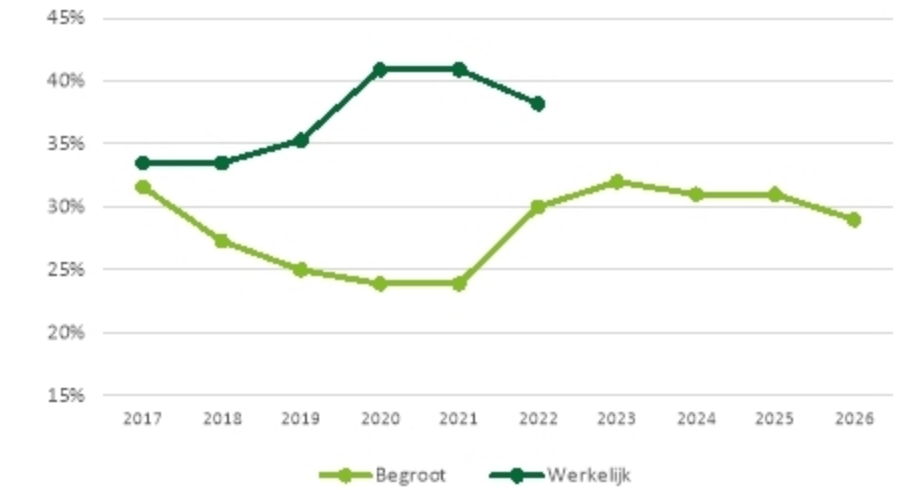
Kengetal		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Landelijk MJB 200.000 +	Norm Goed	Norm Onvol-doende
1 Netto Schuldquote	Begroot	66%	77%	89%	89%	85%	91%	80%	87%	101%	113%	113%			
	Werkelijk	65%	68%	62%	55%	61%	60%	69%					54%	< 90%	> 130%
Solvabiliteit 2	Begroot	32%	27%	25%	24%	24%	30%	32%	25%	23%	22%	22%			
	Werkelijk	34%	34%	35%	41%	41%	38%	32%					42%	> 50%	< 20%
Structurele exploitatie-ruimte 3	Begroot	- 0,6%	- 0,6%	0,1%	0,4%	1,5%	0,4%	2,1%	1,53%	0,95%	0,86%	-/- 1,34%			
	Werkelijk	-0,5%	-0,5%	-0,7%	1,9%	2,2%	1,3%	-/- 1,18%					4 %	> 0%	< 0%
Grond-exploitatie 4	Begroot	6,0%	9,9%	5,2%	4,5%	5,3%	6,1%	14,1%	8,4%	3,2%	3,1%	2,6%			
	Werkelijk	5,5%	5,2%	4,6%	8,3%	13,4%	4,2%	6,3%					3,8%	< 20%	> 35%
Belasting-capaciteit 5	Begroot	97%	96%	100%	105%	107%	109%	110%	118%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.			
	Werkelijk	97%	95%	104%	107%	108%	109%	112,4%					96,8%	< 95%	> 105%

Gemeente		Gem. WOZ-waarde	tarief OZB	OZB eigenaar	Afvalstoffen-	Riool eig./gebr.	Totaal
Landelijk gemiddelde		474.000	0,089	403	329	213	944
Utrecht		579.256	0,0790	458	366	237	1.061

Gemeente		Gem. WOZ-waarde	tarief OZB	OZB eigenaar	Afvalstoffen-	Riool eig./gebr.	Totaal	
Landelijk gemiddelde		484.000	0,0909	423	346	225	994	**+ 5,3 %**
Utrecht		562.686	0,0844	475	425	246	1.146	**+ 8,0 %**

Ontwikkeling BBV kengetallen gemeente Utrecht

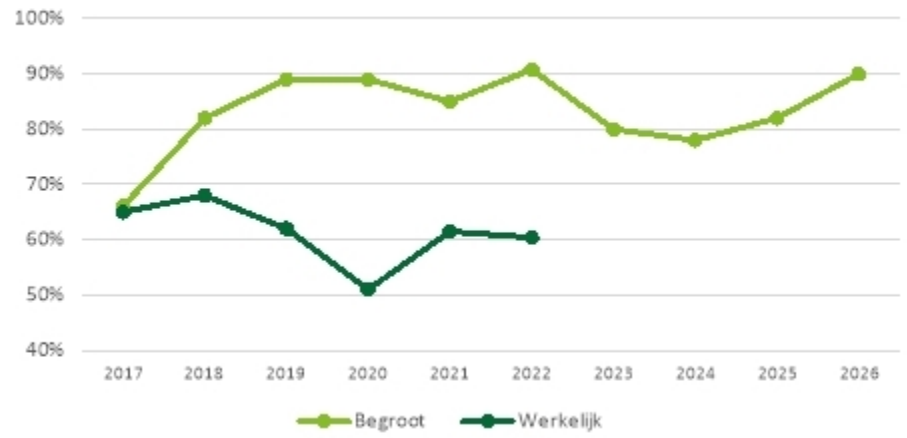
Solvabiliteit

Grondexploitatiequote

Netto schuldquote

Structurele exploitatieruimte

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its global network of member firms and their related entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's approximately 286,000 people make an impact that matters at www.deloitte.com

© 2022 Deloitte The Netherlands